

M 0 4 2 1 0 3 1 5

Priloga k izpitni poli 2 (M042-103-1-2)

stran od tv

Lep dan kliče

Landarska jama

- 1 Izredna naravna znamenitost v Beneški Sloveniji, ki je hkrati zgodovinski, umetnostni in verski spomenik
- 2 Več kot 300 metrov urejene in osvetljene poti v podzemlje
- 3 Dostop: Z avtomobilom iz Nove Gorice čez državno mejo skozi Krmin, Čedad, Špeter Slovencev do Lipe (Tiglio): okoli 50 km. Od Lipe na levo odcep proti Tarčetu (Tacetta), od tam proti Landarju (Antro): 3 km. Iz vasi je dobrih deset minut hoje do jame. Krajši je dostop čez mejni prehod Robič: od Kobarida do jame je približno 25 km. Jama je odprta ob nedeljah. Med tednom si jo lahko ogleda skupina (vsaj petih obiskovalcev), če se v Landarju oglasi pri Mariji Bankich ali se ji napove po telefonu 00 43 2 709 065. Gospa je vodnica v jamo, razume slovenščino, govori pa jo bolj težko. Vstopnina je 5000 lir.
- 4 Lastovičje gnezdo: tista nagrbančena siva kepa, za katero te je strah, da se bo odlepila ..., iz katere kdaj vznikne nekakšno rdeče-črno kljunasto žrelce ... Takšna prisposoba se v mislih utrne popotniku, ko se ceste ob reki Nadiži, te stare trgovske, kleriške in vojaške bližnjice med Oglejem in Kobariškim kotom, ugleda nenavadno stavbno prikazen sredi velikanske sive pečine; kot da bi ugledal različico Predjamskega gradu, se mu zazdi. Le da tu ne gre za grad, temveč za cerkev, potisnjeno v ustje dolge podzemeljske jame kot v njeno čeljust. Beneški Slovenci ji pravijo »Sveti Iván v čelè«. Lepo utrjena gozdna pot, ob kateri so v škarpo vzdani votli kamni, da bi v njih lahko vtikali bakle, nas iz Landarja pripelje do strmega stopnišča. Skoraj navpično steno, sredi katere že vidimo nekaj belega in zidanega, bomo premagali po 115 stopnicah, od katerih so nekatere vklesane v živo skalo. Mimo ostankov srednjeveških zidov se dvignemo do železnih vrat, katerih ključ ima »signora Maria«. Pred Landarsko jamo smo (La grotta di san Giovanni d' Antro), ki je selišče in pribežališče že od zore človeštva, že od zgodnjega srednjega veka tudi znanstveno dokazan kulturni prostor, v zgodovini in sedanosti čaščeno svetišče Beneških Slovencev.
- 5 Skozi vrata pridemo v hodnik, s katerega se odpirata dva umetna rova. Prvi, desni, je nizek, pravilno obokan in se zdi kot naravni vhod v jamo. In vendar je vsekan pod podom cerkve! Iz njega se izteka voda. Na koncu tega rova zagledamo nagačenega medveda, ki spominja na davno izumrlega jamskega medveda, katerega kosti so našli tudi v tej jami.
- 6 K našemu cilju pelje levi umetni rov, ki je star vhod v cerkev. Po nekaj korakih smo že v napol zidani lopi, kjer je stara krušna peč, okoli katere so se stoletja, morda tisočletja in še v polpreteklosti zbirali ljudje, ki so se skrivali v Landarski jami kot v neosvojljivi postojanki. Z jamo so povezane tudi legende o langobardski kraljici Teodolindi oziroma slovanski kraljici Vidi, ki se je vanjo zatekla pred hunskim kraljem Atilo in ga z zvižajo tako ukanila, da je opustil obleganje. Skrbni za obrambne ukane je bilo gotovo polno tudi 15. in 16. stoletje, ko so se jame in ubežnikov v njej poskušale polastiti številne turške tolpe. Prav v tem času, leta 1477, je cerkev zgradil in ji dal današnjo podobo Andrej iz Škofje Loke, kipar in stavbar, ki mu lahko sledimo še po nekaterih drugih cerkvah v bližini. A nobena ni dosegla tako osupljivega sozvočja narave in umetnosti, sozvočja med pečino s sigastimi stenami in *poznogotsko, po kranjsko zaokroženo* (dr. Ivan Sedej) arhitekturo.
- 7 Iz lope dosežemo to cerkev v nekaj korakih. Cerkev sama ni drugača kot sprednji del jame. Po podatkih beneškega duhovnika in pesnika Ivana Trinka (1863–1954) je dolga približno 16 m, široka 10 m, visoka pa povprečno od 12 do 14 m. Stene in strop te »cerkvene ladje« so torej masivna, trda skala, kot jo je bil Bog ustvaril. Za oltarjem sega jama daleč v goro. Raziskanih je 4 km rovov. Obiskovalci lahko varno, po nadelani osvetljeni poti pridejo 300 m daleč, do Marijinega kipa. Lahko si prej ogledajo tudi manjši paleontološki muzej z nekaj primerki orodja in orožja jamskih lovcev ter zob in lobanj jamskih medvedov.
- 8 Seveda je Landarska jama predvsem cerkev. Njen zvon posebno radi slišijo mladoporočenci. Njene stene pogostokrat poslušajo vekanje krščencev. Najraje se romarji zgrnejo vanjo na velikonočni ponedeljek in 24. junija, na dan Janeza Krstnika, ki je poleg soimenjaka Evangelista patron tega svetega prostora. Cerkvene opreme tako rekoč ni, a kot pravi Trinko, *Beneškim Slovincem ne dela preglavic klečanje na golih tleh*. Na desno stran je postavljen zidani del cerkve: kos stene spredaj, mala zakristija in dve tretjini prezbiterija. Tu so posejani biseri podeželske gotike: zvezdasto rebrasti obok, izklesane figuralne konzole, med katerimi je kiparsko sijajen zlasti igralec na dude. Skrivnostno ganljiv je ta nemi muzikant. Oglašča se iz davnine s pobožnimi glasovi Beneških Slovencev, ki odmevajo po dolgi temni jami.

Željko Kozinc

(Prirejeno po *Vikend magazinu*, prilogi *Dela*, 16. marec 2001)